

Några minnesanteckningar, nedskrivna år 1952.

Den 19 juni 1909 - det år som storstrejken härjade vårt land - begav det sig att man kom till världen. I Ditt anletes svett skall Du föda Ditt barn..... Ja, så blev det också. Enligt uppgift av min moder tog det tre dygn att värka fram mej, men så blev det också en bra karl.....

Sundénarna och även flera andra påstod att jag som liten var ett rart barn. Med stora, blå ögon såg jag min ljusnande framtid an. Men provningar skulle komma.

Ordspråket "tänk först - handla se'n" låg inte för mej. Och resultatet blev en mängd olycksfall. Under årens lopp har jag blivit hopsydd på åtskilliga ställen. I 6-årsåldern blev jag sparkad av en häst när mamma och jag hälsade på hos släktiggarna i Segerstadbyn /Norsbron, Värmland/. Jag hade varit ensam ute på stallbacken, fått tag i ett spö och killade hästen på magen. Det blev omedelbart reaktion i djuret och den bakre hoven klippte till mej strax ovanför stjärten. Det resulterade i en spräckt njure, fara för livet och lasarettsvistelse i 6 veckor. Doktor Ritz på Karlstads länslasarett klarade mig och för detta är jag honom tacksam.

Sex år fyllda började jag skolan och som småskollärlarinna hade jag Fröken Hulda Andersson. En snäll och beskedlig tant i lämplig ålder för att handskas med bångstyriga ungar. Mina fyra år i folkskolan gav mig en god portion vetande. Jag lärde mig att både räkna och läsa och det följande hoppas jag ger ett om än litet belägg för att jag även kan skriva. Josef Larsson, min morbror, var min lärare.

Pojkåren i folkskolan hade mycket att ge ifråga om lek och även andra intressen under gott kamratskap. Lindesberg såg ju inte ut på samma sätt då som nu. Det fanns inga stensatta gator och trottoarer, praktiskt taget inga bilar, och den övriga blygsamma trafik som råddä innebar, att vi utan risker kunde leka obehindrat var som helst.

Vi sparkade boll och "spelade" tennis, och vi delade upp oss i lag och spårade varandra långa vägar. Det var sommarsysselsättning och på vintrarna åkte vi kälke och bobb i "Skinnarbacken" och "Schröders backe". Den sistnämnda var förträfflig för ändamålet. Högsta hastigheten hade vi nått, då vi passerade järnvägen och vid bra före, kunde vi åka ända fram till ORION I. Efter kl. 7 på kvällen kom det inga tåg och vägen låg i allmänhet öde och tom från trafikanter.

Staden slutade ju också vid nuvarande Bergsmansgatans början. Skulle man "förirra" sig ner förbi Prästbron, fick man följa en gångstig efter ett stort dike / det är nuvarande Bergsmansgatan / såvida man inte ville ta omvägen förbi Norra Kyrkogården, där den enda körbara förbindelseleden fanns mot bron ifråga.

Nuvarande Brodalsområdet hörde till lantbrukarnas domäner, och där vajade både råg och vete under somrarna. Det var sällan som vi under våra lekar kommo så långt ut i "ödemarkerna".

Min pappa, Erik Emanuel, var alltid intresserad av jakt och fiske

och offrade mycken tid på dessa hobbies. Självt var jag under folkskoleåren aldrig med honom på hans strövtåg utom när det gällde lakfisket vid Anås.

Detta fiske började i december och pågick till februari, och oftast följde jag honom de tre gånger i veckan, som ryssjorna och strutarna skulle letas. Skogsvaktare Andersson på Anås var också med varje gång, och fångsten delades alltid lika mellan honom och pappa. Mamma var mästarinna i att stuva lake, som vi alltså under säsongen fick njuta av med jämna mellanrum.

ÅREN 1921 - 1926.

Vi ha passerat åren från det första världskriget. Naturligtvis kommer jag ihåg vissa episoder från detta, men någon sammanhängande kedja av händelser från dessa skickelsediga år har jag inte. Krigsutbrottet 1914 kommer jag ihåg, likaså spannarbodabranden samma år.

Jag minns också när mamma och jag reste upp till faster Nanny och farbror Einar i Torsåker för att hälsa på. Farfar var mycket svårt sjuk och någon timma innan vi nådde Torsåker hade han fått sluta sina dagar. Detta var år 1916.

En annan händelse som borde bevaras är också mitt första besök i Stockholm. Det var 1918 som jag i mammas sällskap skulle resa upp till Serafimerlasarettet för att man genom röntkenfotografering skulle få konstaterat att min söndersparkade njure nu var hel och bra. På den tiden tog det några dagar för en sådan undersökning, och jag fick ligga kvar på lasarettets barnavdelning. Njuren var läkt, allt var bra och jag fick fira detta konstaterande med att få stanna ett par dar och titta på huvudstaden.

År 1921 var ett bedrövligt år för den kategori som var affärsmän. Och det var ju pappa. Hans levnadssaga från 1898, då Orion startades och fram till 1921 skall jag väl inte närmare gå in på. Det må räcka med att nämna de viktigaste händelserna.

Firman grundades år 1898 av pappa samt hans båda kusiner Carl Viktor Sundén och Fredrik Carlsson. Den sistnämnde löstes ut efter endast något år och flyttade till USA. Produktionen bestod av tillverkning av cykelramar och montering av färdiga cyklar, där nav, vevparti o.d. importerades från USA. Tillverkningen utökades med acetylgasverk m.m., men de ekonomiska svårigheterna var rätt stora. Efter att några år ha drivit företaget i nuvarande Lindesbergs Automobilverkstads lokaler, byggde Wirén och Sundén en ny verkstad - ca 15 längdmeter av nuvarande Oriel Blombergs tryckeri. År 1901 byggde de också den nuvarande fastigheten på tomten ORION I. Tomten har - vilket särskilt bör framhållas - blivit uppkallad efter firman, icke tvärtom.

Energi och framåtanda måste de båda "gubbarna" ha haft, men det är icke alltid det räcker med dessa egenskaper. Tiderna voro besvärliga och penningbekymmer hörde alltid till ordningen för dagen.

Trots alla besvärligheter så knallade firman och gick. Genom dumma borgensåtaganden fick de också en annan industri på halsen. Det var Lindes Kakelfabrik, belägen vid järnvägen mitt för nuvarande Berg & Co. Mek Verkstad. I dessa lokaler tillverkades kakel och kakelugnar fram till år 1916, då denna byggnad såldes till Disponent

Gustaf-Adolf Andersson på dåvarande Bultfabriken i Lindesberg. Kakelugnstillverkningen blev nedlagd och verkstadslokalerna skulle ändras om för vaddtillverkning. Till en sådan lösning kom det dock aldrig, och fabriken fick stå öde och tom under ett flertal år.

År 1912 övergick Fabrikör Sundén som verkstadschef för dåvarande Carl E Jansson & Co. Mek. Verkstad /nuvarande AB Linde Kvarnmaskiner/, Fabriken Orions verkstad såldes till Oriel Blombergs Nya AB, och pappa hyrde en affärs- och verkstadslokal i hörnet Kristinavägen-Bytesgatan. Där drev han försäljning av cyklar, motorcyklar och bilar.

De långa vintermånaderna som ur affärssynpunkt voro mycket tysta, drog dock ned det ekonomiska resultatet. De svåra åren omedelbart efter kriget satte också sina tydliga spår, och för det allra mesta hade pappa svårt med pengar. Det blev växelomsättningar och lånehandlingar i växande tempo. De ekonomiska ansträngningarna blevo honom till sist övermäktiga och år 1926 tvingades han begära ackord.

Brukspatron Ohlsson på Östanby var under denna tid pappa till stor hjälp. Han genomförde ackordet och affärerna redde så småningom upp sig.

Under hela denna tid hade jag fått gå i skolan, och jag kände därför icke så mycket av svårigheterna. Skolarbetet i allmänhet och fritiden i synnerhet upptog hela mitt intresse. Någon skolbegåvning kan man icke beskylla mig för att ha varit. Och när sedan våra lärare i matematik och tyska under det första verksamhetsåret i Lindesbergs Kommunala Mellanskola voro mer än lovligt undermåliga i sin undervisning, blev också resultatet därefter.

När jag flyttade till andra klassen visste jag inte var deklinationerna i tyska grammatiken funnos. Och under de följande åren hade jag alltid svårt att skriva så få fel, att skrivningarna kunde godkännas.

Tredje klassen fick jag gå om. Men detta tyckte jag inte var någon skam. Ty mina skolkamrater i ^{senare} framskjutna ställningar gjorde, eller hade gjort samma sak. Bland dem jag helt hastigt kommer att tänka på kan nämnas nuvarande fil. lic. Hans Beskow, direktör Henrik Sundén, disponent Ernst Thorén, civilingenjör Arne Johnels och hans broder fil. dr. Alf, direktören och ingenjören Tore Berg m. fl.

Måhända var det latheten fastmera än dumheten som gav ett så pass dåligt resultat. När man kom upp i de åren började ju också intresset för människor i kjolar att göra sig gällande. Och det tog mycken tid i anspråk. Men visst var också tredje klassen svår. Utan tvekan den mest påfrestande av samtliga.

År 1926 avlade jag en jämnstruken men dock helt godkänd realskoleexamen. Ljuspunkterna ur betygssynpunkt voro svenska, engelska, kristendom och geografi. Kanske man också skall säga biologi och musik. B-na i matte och tyska är väl inget att säga om. De kunde med dåvarande bedömningsgrunder knappast bli bättre. Men nog är jag fortfarande lömsk på att jag inte fick mera än B i historia. Det var dock ett ämne som intresserade mej. Men detta betyg var säkert influerat av mitt mindre vetande i tyska. Vi hade samma lärare i dessa ämnen. Och då blir det gärna så, vad det nu kan bero på.

MIN MODER OCH HEMMET

Min mamma, född den 29 mars 1873, var värmländska till börden. Visserligen föddes hos i Laxå, där hennes far hade en verkmästarebefattning för den stora smodjan. Han dog dock när mormor var i sin bästa ålder med tvenne små flickor vid sin sida. Det var Anna, min mor och Augusta hennes yngre syster.

Min mormor gifte om sig med Lantbrukare Jonas Larsson i Segerstad, Norsbron. De fick i sitt äktenskap tre barn, som alltså blevo halvsyskon till Anna och Augusta.

Enligt mammas egen uppgift präglades familjelivet i Segerstad av den bästa anda. Sammanhållningen var utomordentlig, och där växte alltså upp fem präktiga ungar. Äldst av dessa var mamma.

Men redan vid 47 års ålder gick mormor bort. Hon dog i kräfta. Och så blev det för de halvvuxna ungarna att så snart som möjligt komma ut i livet och stå på egna ben.

Mamma genomgick seminariet i Karlstad och hade sedan ett par platser som lärarinna, innan hon bestämde sig för att flytta till Brotorp och Lindesberg som guvernant. Den befattningen fick i stor utsträckning även sammankopplas med husföreståndarinnans, och det var mamma som klippt och skuren till.

Hennes barndomshem hade en religiös prägel, och hennes tro på Gud har följt henne genom hela livet. Under hela sin lindesbergstid har hon tillhört Missionsförsamlingen.

Mamma Anna är en liten kvinna, knappt mera än 160 cm lång. Det lekamliga omfånget är dock rätt imponerande, och i sin krafts dagar vägde hon säkert en bra bit över 80 kg. Nu klarar det sig med ca 75 kg.

Det andliga omfånget är dock av ännu större kaliber. Trots att hon i år fyller 79 fraperas man av hennes andliga spänst och många gånger har jag avundats hennes fantastiska minne. Men för att börja från början....

Redan som liten pys skulle jag hållas snygg och ren. Även om vi hade hembiträde så hade mamma ständigt bekymmer om att både jag och min syster Greta skulle vara välklädda och propra. Hon sydde koltar åt mej, hon stickade och lagade och pyntade.

Kåltiderna, som ägde rum på absolut bestämda tider bestod av frukost, middag och kvällsmat. Före varje frukost hölls morgonbön, då pappa läste i bibeln och bad.

Maten var alltid mycket vällagad och snyggt och trevligt upplagd. Men vi åt i de flesta fall i köket. Där var dock oftast så snyggt, att man inte märkte att det var ett kök.

Jag föddes i den våning på ORION I där jag sedan skulle växa upp och bo till den dag jag gifte mig och fick ett eget hem. Under åren fram till omkring 1916 bodde såväl Sundéns som vi på andra våningen. Sundéns hade den norra och östra delen, vi den södra och västra. Genom att Sundéns var större familj disponerade de tre rum och kök, vi två rum och kök. Men i gengäld hade vi den stora balkongen i söder. Den var en oas under de långa och varma somrarna.

Där intog vi ofta våra måltider och då vi hade främmande samlades vi i de flesta fall där. Vi hade elektriskt ljus och randiga markiser för alla de öppna "gluggarna", och därigenom blev man relativt skyddad från insyn.

Sängkammaren, som utgjorde sovstället för de fyra familjemedlemmarna låg intill balkongen. Och utanför sängkammaren hade vi en kombinerad matsal med vardagsrum.

Hemmet utökas.

Omkring år 1916 flyttade den dåvarande hyresgästen, häradshövding Hygrell efter uppnådd pensionsålder från Lindesberg. Och då blev det bestämt att Sundéns skulle ta hand om hela den nedre våningen och vi den övre. Detta gav oss ju helt andra utrymmen. Vi fick salong, herrum och tvenne sovrum. Ty det förut befintliga sundenska köket ändrades om till sovrum.

På vindsvåningen fanns två trevliga gavelrum med brutna tak. Ett av dessa, det åt söder, disponerade vi, och här bodde ända från början av 1900-talet min moster, Fröken Augusta Kärfve. Hon var anställd som kassörska i pappas firma sedan år 1903. Även efter det hon gifte sig med Söndagskolsekreterare B. G. Wilander år 1923 stannade hon kvar i företaget, vilket hon alltjämt tillhör.

I det norra gavelrummet bodde under sundénstiden deras farmor, och husets utrymmen var alltså rättvist uppdelade på de båda familjerna. Grannsämjan var alltid god och vi ungar hade en massa roligt tillsammans.

Hemmet blir pensionat.

Under efterkrigsåren fick pappa svåra ekonomiska bakslag. Men mamma stod vid hans sida även i påfrestningens tid. Det naturliga för henne var därför att på bästa sätt hjälpa till och skaffa pengar. Detta gjorde hon på så sätt, att hon skaffade sig inackorderingar. Hon annonserade också i vissa stockholmstidningar och det blev "tillökning" i familjen. Alla åto gemensamt på de bestämda tiderna, och inackorderingspengarna räckte till att klara hushållskostnaderna även för familjen.

Till inackorderingarna hörde även några av mina skolkamrater från realskoletiden. Vi blandades också upp med flickor som kom för att lära sig hushåll. Att detta gav en odelat angenäm atmosfär för oss grabbar är ju alldeles uppenbart, men säkerligen var de också en av anledningarna att läxläsandet fick komma i andra hand, med ty åtföljande slätstrukna betyg.

Nu efteråt ser jag med välbehag tillbaka på dessa år. Jag klarade ju också skolan, vilket då var det primära.

1926 var ett omvälvningens år för familjen Wirén. Allt hängde samman med pappas affärer. Dessa och firman får jag försöka behandla i ett särskilt kapitel.

Fastigheten Orion I ägdes gemensamt av pappa och farbror Sundén. Den senare ville dock komma ifrån den och pappa hade inga möjligheter att överta hans del. Genom hyggliga släktingar ordnades det så att mamma kunde köpa fastigheten, som i annat fall skulle säljas till högstbjudande.

Om det senare inträffat skulle vi säkert ha gått en oerhört svår tid tillmötes. Vad som i så fall hade inträffat är ju svårt att veta, men att det fått ytterst beklagliga konsekvenser står klart för mej ännu i denna dag.

Nåja, sakerna ordnade ju upp sig. Mamma kunde utöka sin pensionatsrörelse och lägga ytterligare sju rum till sina tidigare gästrum. Rörelsen fick ett allt större inflytande över både oss och familjens ekonomi. Jag glömmer aldrig den kväll, då innehavaren av Janssons Industrimagasin gjorde upp med mamma och pappa om leverans av möbler för att iordningställa de nytillkomna gästrummen. Affären var ju efter nuvarande förhållanden mycket blygsam. Men då var det en stor förpliktelse som mamma iklädde sig. Hon fick betala möblerna med växel, som hon efter några år hade amorterat.

Pensionatet växer ytterligare.

År 1931 fick pappa besked att hans dåvarande affärslokal i hörnet Kristinavägen-Bytesgatan skulle disponeras för annat ändamål. Något måste alltså göras.

Jag hade genom en högst märkvärdig tillfällighet kommit med i hans firma och med gemensamma ansträngningar och hjälp från farbror Theodor Berg klarades ett nybygge, som stod färdigt i juni månad 1932.

Huset uppfördes på vår ägandes tomt Orion 2 och skulle på nedre våningen inrymma affärs- och verkstadslokal samt ett större kontor för tidningen Bergslagens dåvarande annonschef Nils Nordenblad.

Övre våningen skulle inredas sju gästrum för pensionatet. Dessutom ett vardagsrum samt w.c. och badrum.

Fastigheten började byggas på hösten 1931 och stod som sagt färdig året efter i juni. Nu hade mamma fått en betydligt ökad möjlighet till "stordrift". Hon disponerade över ett 20-tal gästrum och hyrde dessutom i grannskapet på somrarna. Omsättningen började nå 50.000:-kr.-strecket. Hon hade en ständig tillgång på gäster, både unga och gamla. En av de förra, naturligtvis kvinna, blev så småningom mitt "öde", men det är en annan historia.

Fram till år 1941 hade mammas pensionatsrörelse detta omfång. Hon var dock då 68 år, vid vilken tid en vanlig människa skulle vara pensionerad. Hon var dock icke vanlig, och är det fortfarande inte.

Rent förståndsmässigt måste hennes krafter avtaga. Därför ansåg jag det rimligare att satsa mera på mej själv, ung som jag var. Men att lägga fram ett sådant förslag till henne skulle vara nära nog dömt att misslyckas.

Hon ansåg sig vara i sina bästa år och kände intet av ålderdomskrämpor av något slag. Därför "smög" jag mig en dag tillsammans med vår byggmästare Edvard Johansson in i nedre gästvåningen på Orion I, pensionatets huvudbyggnad. Jag längtade nämligen att få göra en stor, flott affärslokal efter huvudgatan. Genom denna ändring skulle vi ju också få utökat utrymme för vår fabri-

kation, vilket var i högsta grad nödvändigt.

Naturligtvis kom mamma och överraskade byggmästaren och mej när vi mätte golvytor och resonerade mina vilda planer. Vad gör Ni här, var hennes första fråga, och då jag berättade mina tankar så lämnades bara beskedet: "Nää, det blir inget av med den saken. Tänker Ni verkligen äta mej ur huset".

Givetvis släppte jag inte på min ståndpunkt. Jag ventilerade den mycket ofta med både mamma och pappa samt släktingarna. Alla utom mamma stod på min sida och med hjälp av moster Augusta och Henrik Sundén gav hon så småningom med sej.

Den 18 februari 1941 satte vi igång. Väggarna mellan rummen slogs ner, golven bröts upp och väggarna mot gatan slogs ut i så stor omfattning som var nödvändigt för att få in tillräckligt stora skyltfönster.

Trottoaren invid huset höjdes ett steg för att vi skulle slippa få för hög trappa. Marmorgolv lades in och en flott inredning med åtvidabergsdiskar beställdes. Affären var verkligen snygg då den stod färdig. En stor neonskylt med orden "ORION för cykel - sport - radio" lyste upp fasaden och en i väggen inbyggd markis svarade för att icke solljuset skulle bleka varorna för mycket.

Våra kunder och leverantörer lyckönskade oss till den pampiga lokalen, och på öppningsdagen den 30 maj prydde stora blomster-upsatser varje skyltfönster. Det var en stor dag i firmans historia.

FÖRDELAR ÄVEN FÖR MAMMA ANNA.

Visst förlorade mamma sex gästrum och en hall på denna om-läggning, men i gengäld fick hon så mycket snyggare i sina egna lokaler i Orion I. Parkettgolv blev inlagt i såväl hallen som matsalarna. Dessa reparerades grundligt och fick den rätta prägel.

Stora trappuppgången, som var av trä, bröts bort och en ny marmortrappa lades ända upp till tredje våningen. Det bästa av allt var att mamma fick en särskild köksingång med ett litet men naggande gott serveringsrum.

Så småningom smälte hon förlusten av gästrummen. Hon kompen-serades dock i viss mån genom att hon fick hyra sådana ute i grannskapet, bl a hos Fru Netzen. Och därför kunde hon i stort sett hålla sin omsättning.

Nu gick det fram till september 1944. Då blev det åter aktuellt med en utvidgning av vårt företag. Mamma var ju nu 71 år, och jag fann därför många förmildrande omständigheter i pappas och min begäran att få ta annexvåningen om 7 rum och vardagsrum till kontor.

Man måste dock förstå att min vitala mamma knorrade med rätta. Genom denna förlust av rum blev det inte mer än 3 - 4 st kvar och det var sannerligen inte mycket att driva pensionatet med.

Hon måste dock ge sig även denna gång och så fick vi i september

sätta igång med ombyggnaden. Någon större omvälvning av lokaliteterna behövde det aldrig bli. Vi hade ju en lång och bra korridor i mitten, och på båda sidor om denna låg runnen. Men det stora sällskapsrummet vid entrén måste ju slopas. Det var en enkel sak att låta korridoren gå ut ända mot balkongen på gaveln. En "försänkning" gjordes för ett bord och två fåtöljer för besökande och en annan för den nu befintliga kapphyllan.

Mammas "livsrum" hade krympt. Även hennes rörelse blev nu mindre, omsättningsmässigt sett. Men det var ju så vi ville ha det.

Sommargästerna fortfor att komma. Men naturligtvis i mindre omfattning. Och i stället ökade hon på antalet spisande gäster. Den dag som i dag är har hon fortfarande ett 40 - 50-tal och det tycker jag räcker förfärligt bra.

Visst låter hon ibland sin besvikelse över förändringen framskymta. Men innerst inne tror jag hon är glad över att det är som det är. Hon har ju fått följa firmans utveckling och sett att den har gått bra. Och det måste ju ha varit en stor tillfredsställelse för henne.

Min styvsyster Greta.

Greta föddes den 19 februari år 1900. Det var först som 4-åring hon kom till familjen Wirén i Lindesberg. Vi lärde ju inte känna varandra för än år 1909, när jag kom till världen. Då var hon 9 år och fick naturligtvis bli stora syster, som var ute och drog sin bror i vagnen.

Hon gick aldrig ut samskolan utan slutade efter några klasser. Detta har hon säkert många gånger djupt ångrat.

Vår gemensamma uppväxttid var, efter vad jag kan påminna mig ytterst angenäm. Ofta låg vi sjuka på samma gång, och då hade vi förfärligt roligt.

Greta är i högsta grad allmänbildad. Hon har läst mycket och rest en del - bl a i Tyskland och Holland. Hon har alltid haft en mängd intressen. Hon ritar bra, hon berättar trevligt i skriftlig och muntlig form. En av hennes hobbies fick just jag speciell nytta av. Hon samlade nämligen även efter skolans slut en mängd växter och hade ett tag ett herbarium på närmare 400 st. Så inte behövde jag förta mej, då jag skulle ha mina 125 skol-växter.

Under de sista 10 - 15 åren har hon haft Röda Korset som sitt speciella skötebarn. Nu efteråt kan man konstatera att hennes kall skulle ha varit sjuksköterskans. Ty för detta har hon en speciell fallenhet. Hon har utbildat sig med kurser dels på egen hand, dels på Lindesbergs sjukhus och även på Örebro lasarett. Resultatet har blivit att hon fått taga hand om civilförsvarets sjukutbildning. Legio äro de föredrag och kurser hon hållit för både folk i allmänhet men läkare, tandläkare och sjuksköterskor i synnerhet. Bra gjort, Greta.

Greta gifte sig år 1939 med Köpmannen Martin Saffer. Han var då

svensk medborgare sedan lång tid tillbaka. Annars föddes han i Litauen och tillbringade en stor del av sitt liv i Ryssland. Han deltog i första världskriget och var fångslad i Österrike, varifrån han flydde via Tyskland och till Sverige.

Båda var ju rätt till åren komna då de gifte sig, och några arvingar i form av barn ha de icke skaffat sig. Nu lever de ett lugnt liv på Brodalen. De ha en trevlig tre rum- och kökslägenhet. Avkastningen av aktierna plus Gretas egna inkomster räcker för deras hushåll.

Greta har ju inte släppt kontakten med pensionatet. Hon hjälper mamma så ofta så behövs och går alltid upp och hälsar på varje dag. Ofta är de båda två hos mamma på kvällarna, varigenom mamma slipper att vara ensam.

PAPPA OCH FIRMAN.

Även om dessa två vitt skilda begrepp borde behandlas var för sig, så måste jag säga, att de äro så hopknippade i varandra, att det svårligen är lösbart. Denna synpunkt gäller givetvis från det år jag själv trädde in i firman. Dessförinnan hade jag varken känsla eller förmåga att bedöma företaget. Då var det bara pappa. I viss mån har jag ju redan nämnt härom då jag berättat om min barn- och ungdom.

Fadershjärtat var en karl av prima format, både andligen och kroppsligen.

Han var kort till växten, 170 cm lång, men hans volym "lämnade intet övrigt att önska". Vikten höll sig mellan 95 och 105 kg. Visst var han fet. Han klappade sig ofta välmående på magen efter en god middag och förnekade sig aldrig middagscigarren. Däremellan rökte han Havanna 2.

Men pappa var inte bara fet. Hans benstomme var utomordentligt kraftig och hans muskler skulle gjort många tyngdlyftare sjuka av avund. I sin ungdom hade han säkert många gånger mycket god nytta av alla dessa kroppsliga egenskaper. Ty farfar hade på 1870 - 80-talen lantbruk i Mårdshyttan (Lindes socken) och pappa berättade ofta om hur han fick vara med drängarna och lasta och köra hela vintrarna. Det var kol från milorna, det var timmer och mycket annat.

Men på 80-talet köpte farfar en affär i Striberg och utvecklade så småningom denna med en filial i Alntorp. De båda bröderna Erik och Ivar fingo deltaga i affärernas skötsel. De inte bara expedierade och ombesörjde bokföringen. Nej, de fingo också klara lossning av säckar med mjöl, gryn och socker, sirapsfat på över 200 kg. o.d., och därvid kom fader Eriks stora krafter väl till pass.

Men han funderade också en hel del. Och därför begav det sig att han en vacker dag lämnade stribergslanthandeln för att helt ägna sig åt det mekaniska yrket. Hans kusin C.V. Sundén, den blivande kompanjonen var ett mekaniskt geni, och med de båda gubbarnas hopslagna förmåga, borde det kunna utträttas en hel del. Så föddes Fabriken Orion i Lindesberg.

Sena tiders barn ha säkerligen svårt att ordentligt sätta sig in i den tekniska situation, som rådde i slutet av 1800-talet. Kraftkällan bestod av en ångmaskin och i en verkstad blev det remtrans-

missionernas mångfald. Maskinerna voro primitiva, verktygsstålet dåligt och förtjänsterna mycket små för både arbetare och företagare.

Jag har många gånger beundrat de båda "farbrödernas" ovärderliga förmåga att kunna bryta sig ut från sin vanliga lantmiljö och bli pionjärer för en mängd nya mekaniska produkter. Detta är vad de flesta andra människor icke orkar med.

Vem pappa ärvt sitt mekaniska intresse av vet jag inte. Men hans förfäder voro ju de flesta bergsbruksidkare med skog och även lantbruk, vilken kombination var vanlig för våra trakter på den tiden. Och Farbror Sundén kom ju från samma faderskull, så det är ju påtagligt att den nämnda arvsmassan inte kan ha varit så långt borta.

I pappa rymdes även en sällsynt god människa. Han var alltid ärlig och rättvis och även han hade stora andliga intressen. Men på ett synnerligen trevligt sätt. Han var aldrig småskuren och hans strålande spjuveraktighet och sällsynta berättaretalang gjorde honom till den omtyckta sällskapsmänniskan.

Hans höga panna, rätt bred vid "roten", hans spelande, spjuveraktiga ögon, den långa, rätt raka näsan och de tunna läpparna i en annars lagom brett tilltagen mun serverade attityden av en verkligt trevlig karl. Och det var han också.

Som jägare och fiskare av stora mått /han sköt under sin levnad ca 30-talet älgar/ hade han alltid sin fritid väl planerad. Under sina lindesbergsår kom han även i stor utsträckning med i kommunalpolitiken och var under en följd av år stadsfullmäktig, ledamot av drätselkammaren, beredningsutskottet, fattigvårdsstyrelsen m.m. Han var även v. brandchef samt brandchef under några år på 20-talet.

Hans alltför stora intresse för dessa olika "hobbies" var kanske hans största fel. Ty därigenom fick han inte tillräckligt med tid att ägna sitt odelade intresse åt företaget. Många gånger var han också i affärslivet så snäll, att han band ris åt sin egen rygg. Och de inte alltid lyckligt genomförda affärstransaktionerna får väl skrivas på ovannämnda belastningskonto.

För hans vilja till hjälpsamhet fanns knappast gränser. Han gjorde allt för sin familj och var med andra ord en verkligt prima far. När detta skrives - år 1954 i maj - är han borta sedan några år. Han avled den 10 december 1948. Men hans minne ha vi alla hans nära och kära bevarat i den ljusaste tacksamhet.

År 1948 när pappa gick bort var han fyllda 77 år och kunde fira firmans 50-åriga tillvaro. Detta firande blev inte någon slagning på stora trumman. Men jag vet att pappa innerligt gärna hade önskat skriva firmans historia. Tiden räckte dock inte till och själv var jag inte heller så angelägen med hänsyn till pappas dåliga hjärta. Han skulle inte anstränga sig mer än som nödvändigt var. Och varje dag var han trots allt verksam i verkstaden. Först om morgnarna och ofta tillsammans med mej sist om kvällarna.

Firmans historia 1898 - 1954.

Visst har pappa många gånger - ja i timmar - berättat för mej om firmans tillblivelse och utveckling. Och när nu inte han blev i tillfälle skriva ner skeendet så vill jag försöka göra det.

En aprildag år 1898 startade de, Kusinerna Sundén, Wirén och Carlsson. De hade alla samma kämpaglöd, även om de var av helt olika läggning.

Faderskapets andliga kvalifikationer har jag tidigare berättat om. Kanske nämnde jag dock icke att han fick sin utbildning dels på Karolinska läroverket i Örebro och dels i Karlskoga Praktiska Skol. Farbror Sundén med förnamnet Carl Viktor var, som jag också nämnt, ett mekaniskt geni. Han mera än pappa var född till verkstadskarl. Farbror Carl var några centimeter längre än pappa. Också han var kraftigt byggd, även om han inte kunde framvisa riktigt samma korpus som pappa. Där håret skulle sitta blänkte hjässan kal, och kransen runt om var ljus i lystern. Hans blå ögon, en trevligt formad näsa mitt emellan dem och en mun med smäckra läppar gav ansiktsmarkeringen under en hög och välvd panna.

Farbror Carl var också en genomsnäll människa. Men tro fördenskull inte att han inte kunde slå näven i bordet. Han hade sina bestämda åsikter om det mesta. De, som inte delade dem, ville han nog helst betrakta som mer eller mindre idioter. Han var en liten kverulant, även om det var på ett trevligt sätt. Och vi som kände honom skämtade ofta med honom härom. Då kom många gånger smilet fram på hans egna läppar.

Han hade gått i skola i Bohr, praktiserat en tid på Vedevågs Bruk, där han även fick deltaga i ritkontorsarbetet och så småningom rest över till USA för att på ort och ställe studera industri i allmänhet men cykelindustri i synnerhet.

Ty i bakfickan hade "gubbarna" en inneboende önskan att så snart ske kunde, starta ut med en egen liten cykelfabrik. I USA vistades Sundén ett drygt år och skaffade sig under denna tid en fond av erfarenhet, som skulle komma väl till pass när han åter var på svensk mark. Innan han begav sig till USA hade han också kunnit med att gå igenom en teknisk skola i Stockholm.

Fredr Carlsson, den tredje i stjärnekonstellationen, för att firman skulle göra skäl för namnet ORION, var bondpojke han också. Hans "äventyr" i firman blev ju inte så långvarigt. Ty redan efter något år fick han amerikafeber och emigrerade. I USA har han ägnat sig åt urmakerirörelse, blivit välbärgad, och var i slutet av 40-talet hemma i Sverige och hälsade på. Jag fick då träffa honom och konstatera, att även han hade glimten i ögat. En trevlig farbror med hjärta på rätta stället.

De tre "Orion" startade ut en aprildag år 1898. Världen på den tiden var inte nämnvärt mekaniserad och de tekniska svårigheterna att klara uppkomna problem voro legio. Men bergslagsgubbarna, med gott gry och framåtanda, gav inte tappt.

Jag vet att pappa hade en god ekonomisk grund att bygga på. Han fick pengar av farfar, och arvet - tillkommet i ett senare skede - rörde sig om kr. 30.000 - 40.000:-. Tre ungar var de i lullen och farfar hade alltså skrapat ihop en bit omkring kr. 100.000:-.